

17. Hőtágulás, rugalmas alakváltozás, mechanikai energia belső energiává alakulása

Alapfeladatok

Hőtágulás

1.

Vaslemezbe lyukat fúrunk. Mi történik a lyukkal, ha az egész vaslemezt ezután egyenletesen felmelegítjük?

- A) Nagyobb lesz.   B) Kisebb lesz.   C) Nem változik a mérete.

2.

Egy felmelegített üreges acélgömb átmérője a hőtágulás jelensége miatt növekszik. Hogyan változik a gömbben lévő üreg térfogata?

- A) növekszik.   B) csökken   C) változatlan

3.

Egy kör alakú fémlemezről körcikket vágunk ki, majd a kivágott darabot melegítjük. A cikk szöge

- A) nő   B) nem változik   C) csökken

4.

A réz lineáris hőtágulási tényezője $0,000\,016\,1/^{\circ}\text{C}$. Hány százalékkal növekszik egy réztömb térfogata, ha 100°C -kal emelkedik a hőmérséklet?

- A) 0,48 %   B) 0,16 %   C) 0,32 %

5.

Egy alumínium gömböt felmelegítünk, és így átmérőjét 0,1 %-kal növeljük. Hány százalékkal változik a térfogata?

- A) 0,1 %-kal;   B) 0,2 %-kal;   c) 0,3 %-kal.

6.

Hány százalékkal növekszik annak a folyadéknak a térfogata, amelynek térfogati hőtágulási tényezője $\beta=0,001\,1/^{\circ}\text{C}$ és hőmérsékletét $\Delta t = 50^{\circ}\text{C}$ -kal emeljük?

- A) 50 %   B) 5 %   C) 0,05 %

7.

Egy alumínium csövön először 16°C -os vizet, azután 100°C -os vízgőzt vezetnek át.

- a) Hány százalékkal változik meg a cső hossza? (0,2 %)
b) Hány százalékkal változik meg a cső keresztmetszetének a területe? (0,4 %)

Az alumínium lineáris hőtágulási együtthatója $2,4 \cdot 10^{-5}\,1/\text{K}$.

8.

Acélgolyó átmérője 0°C -on 4,160 cm, egy alumíniumlemezben levő kör alakú lyuk átmérője pedig ugyancsak 0°C -on 4,150 cm.

A lineáris hőtágulási együtthatók: a $\alpha_{\text{Al}}=2,4 \cdot 10^{-5}\,1/\text{K}$, és $\alpha_{\text{acél}}=1,2 \cdot 10^{-5}\,1/\text{K}$.

- a) Mekkora az acélgolyó hőmérséklete, amikor éppen átfér a 0°C -os alumíniumlemezen levő lyukon? (-200°C)
b) Mekkora az alumíniumlemez hőmérséklete, amikor kivágásán éppen átfér a 0°C -os acélgolyó? (100°C)
c) Mekkora az a közös hőmérséklet, aminél a lyuk és a golyó átmérője egyforma? (201°C)

9.

20 literes acélkannát 10°C hőmérsékletű vízzel töltenek meg. Mennyi víz folyik ki, ha a kannát 40°C hőmérsékletű helyen tárolják? (A víz hőtágulási együtthatója $1,3 \cdot 10^{-4}\,1/\text{K}$, az acél vonalas hőtágulási együtthatója pedig $1,1 \cdot 10^{-5}\,1/\text{K}$.)

10.

Mennyi víz folyik ki az 5 literes teletöltött üvegből, miközben a hőmérséklet $10\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokról $35\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokra változik? Adatok: Az üveg lineáris hőtágulási együtthatója $0,000\,008\text{ }1/^{\circ}\text{C}$ fok, a víz térfogati hőtágulási együtthatója $0,00013\text{ }1/^{\circ}\text{C}$.

Haladó szintű feladatok

Hőtágulás

11.

Hány százalékkal csökken annak a folyadéknak a sűrűsége, amelynek térfogati hőtágulási tényezője $\beta = 0,001\text{ }1/^{\circ}\text{C}$ és hőmérsékletét $\Delta T = 50^{\circ}\text{C}$ -kal emeljük?

- A) 5 %-kal   B) 4,76 %   C) 33,3 %

12.

Egy edényt teljesen teletöltünk 4°C -os vízzel. Mikor folyik ki a víz az edényből, ha melegítjük, vagy ha hűtjük? (Az edény hőtágulása elhanyagolható.)

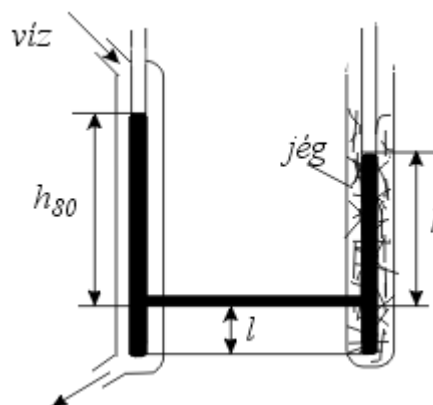
- A) Ha melegítjük.   B) Ha hűtjük.   C) Mindkét esetben.

13.

Egy alkoholos hőmérőből eltávolítjuk az alkoholt és vízzel pótoljuk. Mit olvashatunk le a hőmérőnkéről, ha 4°C alá süllyed a hőmérséklet?

- A) A hőmérő is csökkenő hőmérsékletet mutat.
B) A hőmérő növekvő hőmérsékletet mutat.

14.

Az ábrán látható közlekedő edényben vizsgálunk egy folyadékot. Az edény felül nyitott szárainak egyikét $80\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőmérsékletű víz, másikat olvadó jég veszi körül. A szárat összekötő cső vízszintes, az alatta lévő szárrészek l hosszúságúak.

Az egyensúly beállta után mért adatok: $h_{80} = 21,6\text{ cm}$, $h_0 = 20\text{ cm}$.

- a) Melyik szárban és hány százalékkal kisebb a folyadék sűrűsége? **(melegebb szárban 7,4 %)**
b) Melyik szár alján nagyobb a folyadék nyomása és miért? **($0\text{ }^{\circ}\text{C}$)**
c) Mekkora a folyadék térfogati hőtágulási együtthatója? **($0,001\text{ }1/^{\circ}\text{C}$)**

15.

Egy orvosságos üvegbe 206 cm^3 23°C -os folyadékot töltenek az ugyancsak 23°C hőmérsékletű gyógyszerértári laboratóriumban. A zárókupak rácsavarása után a folyadék felett 1 cm^3 térfogatú levegővel telt rész marad. Ezután az orvosságos üveget beteszik az 5°C -os belső terű hűtőszekrénybe. A légnyomás a laboratóriumban és a hűtőszekrény belsejében egyaránt 102 kPa .

- a) Mekkora lesz a folyadék felszíne felett az üvegben levő levegő nyomáscsökkenése?

A folyadék párolgása, gőzének nyomása elhanyagolható. **(32 kPa)**

Tegyük fel, hogy a kupak nem zár jól.

- b) Ekkor hány gramm levegő szívárog be az üvegbe a hűtőszekrényből? **($5,5 \cdot 10^{-7}\text{ kg}$)**

- c) Mennyivel változik meg az orvosságos üvegben a folyadék feletti részben levő levegő belső energiája az a) esetben? **($-0,0154\text{ J}$)**

A folyadék térfogati hőtágulási együtthatója: $1,3 \cdot 10^{-4}\text{ }1/\text{K}$; az üveg lineáris hőtágulási együtthatója: $10^{-5}\text{ }1/\text{K}$; a levegő sűrűsége a laboratóriumban: $1,2\text{ kg/m}^3$; fajhője állandó térfogaton: 712 J/kgK .

Rugalmas alakváltozás

16.

Egy acélsín hossza 0°C hőmérsékleten 20 m.

a) Mennyivel nyúlik meg a sín, ha 200°C -ra melegítjük? **(4,68 cm)**

Az acél lineáris hőtágulási együtthatója $1,17 \cdot 10^{-5} \text{ 1/K}$.

b) Mennyi mechanikai munkával lehetne a 0°C -os sánt ilyen mértékben megnyújtani?

A sín keresztmetszete $0,5 \text{ dm}^2$, az acél rugalmassági modulusa $2 \cdot 10^{11} \text{ N/m}^2$. **(55 kJ)**

17.

Egy rézhuzal hossza 18°C -on 1,2 m, keresztmetszete 2 mm^2 . A huzalon 1,5 mm hossznövekedést akarunk elérni úgy, hogy egyre növekvő húzóerővel rugalmasan nyújtják, második esetben úgy, hogy hőmennyiséget közlünk a huzallal.

a) Mekkora a huzal megnyújtásakor a húzóerő által végzett munka? A huzal 1,5 mm-rel történő megnyújtásához 200 N erő szükséges.

b) Mekkora második esetben a huzallal közölt hőmennyiség?

A réz fajhője 385 J/kgK , sűrűsége $9 \cdot 10^3 \text{ kg/m}^3$, lineáris hőtágulási együtthatója $1,5 \cdot 10^{-5} \text{ 1/K}$.

18.

Egyik végén befogott acélhuzal keresztmetszete $0,5 \text{ mm}^2$, hőmérséklete 0°C . A rugalmassági állandó $2,2 \cdot 10^{11} \text{ N/m}^2$. A huzalt egyik esetben 35°C -ra melegítjük, másik esetben folyamatosan növekvő és végül 500 N-t elérő erővel 0°C -on nyújtjuk.

Mekkora lesz a melegítéshez szükséges hő és a nyújtási rugalmas munka aránya?

A huzal fajhője 465 J/kgK , sűrűsége 7800 kg/m^3 . **(39,9)**

19.

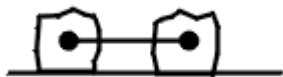
Egy acélrúd hossza 100°C -on 10 m, keresztmetszete 40 cm^2 , sűrűsége $7,8 \cdot 10^3 \text{ kg/m}^3$; az acél fajhője 469 J/kgK .

a) Mennyi hőt ad le az acélrúd, miközben hőmérséklete 10°C -ra csökken? **(13,2 MJ)**

b) Mekkora húzóerővel kellene feszíteni a 10°C -os rudat ahhoz, hogy a hossza ekkor is 10 m legyen? **(900 kN)**

A rúd anyagának lineáris hőtágulási tényezője $1,17 \cdot 10^{-5} \text{ 1/K}$; 1 cm^2 keresztmetszetű rúd megnyúlását $2,15 \cdot 10^5 \text{ N}$ erővel lehet elérni. A keresztmetszet változásától tekintünk el!

20.

Egy fogszabályozás alkalmával az egymástól távol lévő fogakat a rájuk erősített rugalmas szál segítségével húzzák lassan közelebb egymáshoz. Az alkalmazott szál átmérője $0,2 \text{ mm}$, nyújtatlan hossza a szájban uralkodó 37°C -os hőmérsékleten 12 mm . A fogakra erősített kifeszített szál hossza kezdetben 16 mm .

a) Mekkora erővel húzza össze a szál a fogakat kezdetben?

b) Mekkora a szálban tárolt rugalmas energia kezdetben?

c) A szál nyújtatlan hossza hány százalékkal volt kisebb a 20°C -os szobahőmérsékleten, mint 37°C -on?

A szál rugalmassági Young-modulusa: $8 \cdot 10^6 \text{ N/m}^2$, lineáris hőtágulási együtthatója: $2,5 \cdot 10^{-5} \text{ 1/K}$.

Mechanikai energia belső energiává alakulása

21.

Legalább mekkora sebességgel kellene egy 0°C hőmérsékletű hógolyót 0°C hőmérsékletű falnak dobni, hogy teljesen megolvadjon? **(818 m/s)**

22.

Egy 0°C hőmérsékletű jégtömbbe 150 m/s sebességű, $1,2 \text{ kg}$ tömegű, 30°C -os vasgolyó csapódik be.

Legfeljebb mennyi hó olvad meg? **(0,09 kg)**

Az ég olvadáshője 340 kJ/kg , a vas fajhője 460 J/kgK .

23.

Szögbelövő pisztollyal 200 m/s sebességre felgyorsított szöget lövünk be egy falba. A fal állandó fékezőerőt fejt ki a szögre.

- Mennyi a szög sebessége akkor, amikor útjának $3/4$ részénél tart?
- Hány fokkal lesz melegebb a szög, ha a kezdeti mozgási energiájának $4/5$ része fordítódik a szög melegítésére?
(A szög anyagának fajhője 500 J/kgK.)

24.

Egy 10 g tömegű puskagolyó 200 m/s sebességgel érkezik a falhoz, amelyben a megállásig egyenletesen lassulva 5 cm utat tesz meg.

- Számítsuk ki a lövedékre ható fékező erőt, valamint a fékeződés idejét! (**4 kN, 0,5 ms**)
- Mennyivel változik meg a lövedék hőmérséklete a megállás pillanatáig, ha a súrlódási munka 60%-a a lövedék belső energiáját növeli? (**30°C**)
A puskagolyó fajhője 400 J/kgK.

25.

Egy folyón lévő vízesés magassága 45 méter. A folyó sebessége a vízesés előtt 3 m/s, a vízesés után 2 m/s. A vízesésen másodpercenként 200 m³ víz ömlik le, a víz becsapódási sebessége a vízesés alján 29 m/s. A víz sűrűsége 1000 kg/m³; fajhője 4200 J/kgK; $g=10$ m/s².

- Mennyi a lezúduló víz másodpercenkénti mechanikai energiavesztése a levegőben? (**6,8 MJ**)
- Legfeljebb hány fokkal melegedhet fel a víz a becsapódás következtében? (**0,1°C**)

26.

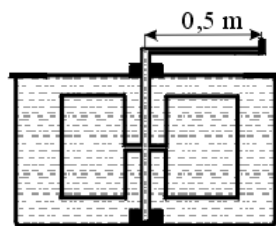
Hány liter víznek kell egy vízi erőműben 30 méter mélyre zuhanni ahhoz, hogy lakásunkban 50 liter vizet villanybojlerrel 15°C-ról 40°C-ra melegíthessünk? Az energiaátalakítás hatásfoka 40 %. (A víz fajhője 4180 J/kg K.)

27.

Vízszintes talajon 10 kg-os tömeget egyenletes sebességgel akarunk húzni.

- Mekkora húzóerő szükséges, ha a súrlódási tényező 0,2? (**19,62 N**)
- Mennyi hő fejlődik 200 m-es vontatás során? (**3924 J**)

28.

Egy folyadékkal teli edényben - a Joule-kísérlethez hasonlóan - lapátokkal ellátott tengelyt egyenletesen forgatunk a tengelyre szerelt 0,5 m hosszú kar végén 4 N érintőirányú erővel.

- Mennyi a kifejtett forgatónyomaték? (**1,96 Nm**)
Ha 500-szor forgatjuk körbe a kart az a)-ban kiszámított nyomatékkal, akkor a keverőbe töltött 2 kg tömegű folyadék 2°C-al felmelegszik.

- Mekkora a folyadék fajhője? (**1,67 kJ/kg.K**)
(A berendezés hőkapacitása elhanyagolható, az edény teljesen hőszigetelt.)

29.

Egy keverőgépet 200 W teljesítményű villanymotor működtet. A gép hőszigetelt tartályába 0,5 kg vizet és 0,1 kg jeget teszünk, mindkettő 0°C.

Mennyi ideig kell a motort üzemeltetni ahhoz, hogy a tartályban 10°C hőmérsékletű víz legyen? A víz fajhője 4187 J/kgK, olvadáshője 335 kJ/kg.

30.

Egy hengeres edényben levő folyadékban keverőt forgatunk állandó szögsebességgel. A forgatáshoz a súrlódás miatt 20 Nm forgatónyomatékat kell kifejtenünk.

- Mennyi munkát végzünk 10 teljes körülfordulás folyamán? (**1256 J**)
- Mekkora a szögsebesség, ha a keverőt 50 W teljesítménnyel forgatjuk? (**2,5 1/s**)

31.

Kézidarálóval kávéét őrlünk, miközben 0,6 Nm forgatónyomatékkal a hajtókart 80-szor fogatjuk körbe.

- a) Hány gramm cukorral igyuk kávékat energiaveszteségünk pótlására, ha az izommunkának csak 30%-a fordítódik őrlésre, és 15 kJ izommunka elvégzésekor szervezetünk energiaveszteségét 1 g cukor pótolja? **(67 mg)**
- b) Mekkora volt izommunkánk teljesítménye, ha 2 másodpercenként 3-szor forgattuk körbe a hajtókart? **(18,8 W)**
- c) Mennyivel emelkedne a villanyszámlánk, ha a kávé egy olyan elektromos őrlővel őrlőnénk meg, amelynek hatásfoka 40%-os, és 1 kWh elektromos energia ára 2 Ft? **(4·10⁻⁴ Ft)**

32.

Munkavégzésre is alkalmas, úgynevezett "szobakerékpár" kerekének átmérője 60 cm. Erre a kerékre, a peremén, két fékpofa egyenként 22,5 N nyomóerővel hat. A súrlódási tényező 0,25. A vizsgált személy 10 percen keresztül egyenletesen hajtja a kereket, amely percenként 48 fordulatot tesz meg. Ezalatt a vizsgált személy 2,2 liter többlet oxigént vesz fel.

- a) Milyen hatásfokkal alakítja át a szervezet a felszabadult energiát mechanikai munkává? **(23,2 %)**
- b) Hány gramm vizet párologtat el a vizsgált személy, ha hőmérséklete nem változik a vizsgálat során? **(14,1 g)**
- 1 dm³ oxigén felvételével 20 kJ energia szabadul fel a szervezetben, a párologtatástól eltérő formáktól eltekintünk, a víz párolgási hője 2400 kJ/kg.

33.

Szívünk minden összehúzódáskor 70 cm³ vért továbbít az érrendszerbe. A szívből kiáramló és a szívbe bejutó vér nyomásának különbsége átlagosan 16 kPa. Az átlagos pulzusszám 72/perc.

- a) Hány watt a szív átlagos teljesítménye? **(1,344 W)**
- b) Mennyi zsír elégetése fedezi a szív napi munkáját, ha az 1 kg zsír elégetésével keletkező 40 MJ energiát a szervezet 30 %-os hatásfokkal hasznosítja? **(9,7 g)**

34.

Egy béka 80 cm-es ugrásokkal 800 m utat tesz meg vízszintes talajon. Minden ugráskor 0,96 J munkát végez.

- a) Mekkora a béka átlagos teljesítménye, ha pihenőkkel megszakított útja 1,5 óráig tart? **(0,178 W)**
- b) Mennyi vizet párologtat el útja során a béka, ha feltételezzük, hogy a táplálékból nyert energia 25 %-a munkavégzésre, a maradéknak 60 %-a a víz elpárologtatására fordítódik? A béka párolgási hője a béka testhőmérsékletén 2,47·10⁶ J/kg. **(0,7 g)**

35.

Egy 70 kg tömegű ember nehéz testi munkát végez. Munkavégzés közben izzadság párologtatásával hőt ad le. Nyolc órás műszak alatt az elpárologtatott víz mennyisége 3 liter. Ha nem lenne párolgás, mennyi ideig tartó munkavégzés közben emelkedne fel a dolgozó testhőmérséklete 36,5°C-ról a veszélyes 41,5°C-ra? **(1,36 h)**

A víz párolgáshője: 2400 kJ/kg; a test átlagos fajhője: 3,5 kJ/kgK.

36.

Egy sportoló tizenöt percen át az 1220 N/m rugalmassági állandójú rugót terheletlen hosszához képest 20 cm-rel, percenként 30-szor nyújtotta meg. A vizsgálat alatt a sportoló léggéssel, az alapanyagcseréhez szükséges oxigénen felül, 1,5 dm³ 27°C hőmérsékletű és 0,9·10⁵ Pa nyomású oxigént fogyasztott.

Milyen arányban van a elvégzett munka és a sportoló szervezete által termelt többlet hő, ha az adott esetben 1 g O₂ elfogyasztása 17 kJ oxidációs hő termelődésének felel meg? **(37 %)**

37.

Egy gépkocsi 25 %-os hatásfokú motorja 30kW teljesítményt fejt ki. Az üzemanyag sűrűsége 950 kg/m^3 , fűtőértéke $42 \cdot 10^6 \text{ J/kg}$.

- a) Mekkora sebességgel áramlik az üzemanyag a motor és a tartály közötti 6 mm átmérőjű csőben? **(0,106 m/s)**
- b) Hány km/h sebességgel halad a gépkocsi, ha a 100 km-re jutó üzemanyag-fogyasztás 10 liter? **(108 km/h)**

38.

Adott körülmények között egy 70 kg tömegű ember testfelületének minden négyzetcentimétere óránként 12 J hőt ad át a környezetének.

- a) Mekkora a másodpercenkénti hőleadás $0,8 \text{ m}^2$ testfelület esetén?
- b) Mennyi zsírt kell a szervezetnek elégetnie 1 nap alatt a hőveszteség pótlására? 1 kg zsír elégetésével $4 \cdot 10^7 \text{ J}$ hőveszteség pótolható.
- c) Hány fokot hűlne a test, ha a hőveszteség pótlása 5 percig szünetelne? A test átlagos fajhője $3,5 \text{ kJ/kgK}$.

39.

Légköri viszonyaink között a Nap sugárzásából a Föld felszínére, a sugárzásra merőleges minden négyzetméterre másodpercenként átlagosan 520 J energia érkezik.

- a) Óránként mennyi energiát nyel el egy fa 20 m átmérőjű gömbalakú koronája, ha a lombzat a ráeső energia 85 %-át nyeli el? **($5 \cdot 10^8 \text{ J}$)**
  - b) Az elnyelt energiának hány %-a jut szőlőcukor előállítására, ha a fa 5 napsütöses óra alatt $2,7 \text{ kg}$ szőlőcukrot állít elő? **(1,68 %)**
- 1 mol szőlőcukor tömege 180 g, és ennek fotoszintéziséhez $2,8 \text{ MJ}$ energia szükséges.

40.

Egy széntüzelésű erőműnek 2 MW teljesítményt kell szolgáltatnia. A rendelkezésre álló szén fűtőértéke 16000 kJ/kg . A szén eltüzelésével nyert hő 30 %-a alakul át munkává, 42 %-át hűtővízzel kell elvezetni, míg a többi közvetlenül a környezetnek adódik át.

- a) Óránként mennyi szenet kell eltüzelni? **(1500 kg)**
  - b) Hány m^3 hűtővízre van szükség az erőműben 1 óra alatt, ha az átáramló hűtővíz 2°C -kal melegedhet fel? **(1200 m^3)**
- A víz fajhője $4,2 \text{ kJ/kgK}$.

41.

Egy méhkaptártól 2 km távolságra van egy akácos, ahonnan egy-egy méh fordulónként 30 mm^3 térfogatú nektárt szállít be a kaptárba. A méz készítésekor a méhek a nektár tömegének 55 %-át kitevő víz egy részét a kaptárba elpárologtatják, a kész mézben a víz tömege már csak 19 %. A virágzás 12 napja alatt a méhcsalád 25 kg mézet készít. A párologtatás energiaigényét a hazahozott nektár egy részének elfogyasztásával fedezik a méhek.

- a) Hány watt a méhcsaládnak csupán a párologtatásba fektetett átlagos teljesítménye? **(46,3 W)**
  - b) Hány kilométert tesznek meg a család gyűjtőtagjai összesen, amíg a szükséges nektármennyiséget a kaptárba hordják? **($5,9 \cdot 10^6 \text{ km}$)**
- A nektár sűrűsége: $1,2 \text{ kg/dm}^3$; a nektár 1 kg-ja 6000 kJ energiát szolgáltat.; 1 kg víz elpárologtatásához 2400 kJ energiát használnak fel a méhek.

42.

Egy 400 kg tömegű vitorlázó repülőgépet vízszintes irányú 108 km/h nagyságú állandó sebességgel vontat egy motoros repülőgép. A vontatókötél kioldása után a vitorlázógép 30° -os szögben siklik lefelé. A sebessége a siklórepülés közben is 108 km/h nagyságú, $g=10 \text{ m/s}^2$.

- a) Mennyi többletteljesítményt igényelt a vitorlázógép vontatása a motoros repülőgéptől? **(6280 W)**
- b) Mennyi üzemanyaggal fogyasztott többet a motoros gép a vontatás 10 perce alatt? **(0,285)**

kg)

A motoros gép motorjának hatásfoka 30%, üzemanyagának égéshője $4,4 \cdot 10^7$ J/kg.

43.

Egy 50 literes tartályban -30°C -os éghető gáz van $15 \cdot 10^5$ Pa nyomáson. A tartályra égőfejet kapcsolunk, és a kiáramló gázt meggyújtva 6 kg -30°C -os jeget 0°C -os vízzé olvasztunk meg. Az égés során a hőátadás 80 %-os, a tartályban lévő gáz hőmérséklete nem változik.

a) Eredetileg mennyi volt a palackban levő gáz tömege? **(0,6 kg)**

b) Mennyi a palackban maradt gáz tömege? **(0,525 kg)**

c) Hány fokra kellene emelni a palackban maradt gáz hőmérsékletét, hogy nyomása ismét a kezdeti érték legyen? **(278 K)**

Adatok: a gáz sűrűsége -30°C -on, 10^5 Pa-on $0,8$ kg/ m^3 , égéshője 39900 kJ/kg; a jég fajhője $2,1$ kJ/kgK, olvadáshője 335 kJ/kg.

Versenyfeladatok

44.

Hőszigetelt körülmények között a c_1 fajhőjű, β_1 hőtágulási tényezőjű hideg folyadékba egy forró fémdarabot dobunk. A fém fajhője c_2 , lineáris hőtágulási tényezője α_2 . A hideg folyadék kezdeti sűrűsége ρ_1 , a forró fém kezdeti sűrűsége ρ_2 . A közös hőmérséklet kialakulása közben a folyadék térfogata növekszik, a fém térfogata csökken, de azt tapasztaljuk, hogy a folyadék-fém rendszer össztérfogata változatlan. ($c_1 = 4200$ J/kg·K, $\beta_1 = 1,3 \cdot 10^{-4}$ 1/K, $\rho_1 = 1000$ kg/ m^3 , $\alpha_2 = 2,3 \cdot 10^{-5}$ 1/K, $\rho_2 = 2700$ kg/ m^3) Határozzuk meg ezek alapján a fém c_2 fajhőjét!

45.

Két szimmetrikusan felfüggesztett acélhuzalt kicsiny teher tart fesszesen. A huzalok 30° -os szöget zárnak be a függőlegessel. Ha a hőmérséklet csökken, akkor az összehúzódó huzalok felemelnék a terhet. Ennek megakadályozására többletterhet erősítünk a teherhez. Határozzuk meg a szükséges többletteher tömegét, ha a hőmérséklet 10°C -kal csökken!

A huzalok keresztmetszetének területe $0,5$ mm², az acél hőtágulási tényezője $\alpha = 1,0 \cdot 10^{-5}$ 1/ $^\circ\text{C}$, rugalmassági modulusa $E = 215 \cdot 10^9$ N/ m^2 . (A huzalok felfüggesztési pontjainak távolságát tekintjük állandónak!)

